

Megjelenik hetenkint háromszor u. m.
kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 frt. o. 6.
Félévre	6 " " "
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Szerkesztői szállás:
belső száma 131. szám.

Kiadó hivatal:
Középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés
után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasenstein és Voglernél (Woll-
zeile 9. szám.)

Pesten: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyilvántári czikk

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett
a szerkesztőséghez czímzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál
kezeltek.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY”

1869-iki folyamára.

Egy évre	12 forint o. ért.
Félévre	6 " " "
Évnyegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Báró Bánffy János

a tordamegyei felső-kerület választóíhoz.

Nagybecsü előttem az a bizodalom, melyet irányomban a tordamegyei felső-kerület választói többsége tanusított, fogadják azért a legőszintébb köszönetemet. Azon leszek, hogy Önök bennem soha ne csalódjanak. De még inkább örülök annak, hogy ugy ezen kerületben, mint az egész országban többségben van az elv, melyet igaznak s követendőnek tartok.

Elhervadnak a győzelem babérjai, keserű gyümölcsöt terem a győzelem, ha az eszme, mely győzött, nem volt való, nem volt korszerű, helyes. Mi ebben a tekintetben bizony lehetünk.

A közelebbi mult hónapokban nálunk a választások előtt és alatt egy kis háboru tolyt le, túlságos hévvel, véleményem szerint illoyalis fegyvereket is használva; felzavartatott a társadalmi élet, kellemetlen viszonyok hozatván elé családi és baráti körökben.

Az országszerte befejezett választások, többséget mutatnak a jobboldal részére. A jobboldal győzött. Győzött az elv, melyet mi képviselünk.

Mivelt embereknek tartjuk-e mi magunkat? azt kérdelem én jobbról is, balról is. A barbár győző bosszant a győzelem után. A mi feladatunk egészen más. Nekünk mindenestre első kötelességünk biztosítani és biztonságban tartani az eszmet, melyet kivívtunk és ahhoz képest kell intézkednünk, de azután mindjárt első kötelességünk parcere victis. Mentől igazabb a győztes eszme, mentől miveltebb a két küzdő fél, annál több kiemelés illő és lehetséges. Túlfelől, a kisebbségnek bele kell nyugodni a többség akaratába, ezt kívánja a józan ész és a társadalmi rend, a békés haladás érdekében. Oly tárgyban, melyhez többeknek van belészólásunk, nem lehetünk mindig egy véleményben, valakinek határozni kell, és az alkotmányos országban nem lehet más, mint a törvényesen arra jogosított többség, a mit ez határoz, abban a kisebbségnek engedni kell, mert örökösön egy tárgy felett vitakozni nem lehet.

A meggyőzetés mindenestre kellemetlen, de már magában tekintélyes tény. A veszteség első bosszankodása után beáll a reflexio.

Keressük a legyőzetés okait, előbb tán csak a felszínen, de a következetesség útján reá jövőnk a valódi okokra, és ha átlátjuk, hogy az eszme, mely győzött, való, helyes, korszerű volt (ha csak éppen veszett tigrisek nem vagyunk), át kell látnunk tévedésünket. S már most megnyugszunk a többség véleményében, nemcsak a társadalmi rend kedvéért, hanem saját meggyőződésünk miatt. Ez valószínűleg meg fog történni nálunk is; és kívánatos, hogy megtörténjen mentől előbb.

En a kisebbségben maradt baloldalnak békére nyujtom kezemet. Kívánom fenntartani azt a családi, barátságos viszonyt, melyben már oly régóta igen jól éreztük magunkat. Midőn ezt teszem, követem a józan ész parancsát; engedelmességek egyszersmind a régi magyar törvénynek, mert a szives és barátságos viszony köztünk 32 évesnél régebbi lévén, abba már idő múlás van; én, részemről, magamra nézve, ezt a kötelezettséget szivesen ismerem el; jó és rossz időket együtt éltünk, és nekem annak emlékezete kedves, Önökkel egybeforrva érzem magamat.

A nyugtalanság igen kellemetlen érzés; a ki minket attól megment, nekünk valódi szolgálatot teszen; Önököt honunk jövője ag-

gasztja. Engedjenek nekem közelebbi viszonyainkat, illetőleg néhány szót, mely Önököt talán megnyugvára bírhatja.

A mióta a sült galambok nem repülnek az ember szájába, a fügefá szoknyát és nadrágot nem terem és minden bokor szállást nem ad, azóta az ember munkájával keresi és csinálja azt, a mire szüksége van; a természet adja az anyagot, sőt a munkában is a természet ereje nélkül az ember semmit sem tehet. A munka épen abból áll, hogy az ember a természeti erőket, a természeti tárgyak súlyát, keménységét, hajthatóságát, folyóságát, melegt sat. alkalmazza okszerűen és ugy hozza elő a kívánt eredményt. Ismerünk kell hát a természetet okvetetlen; különben kívánt eredményhez nem jutunk soha. Hogy jutunk ezen ismerethez? Hogy állott elé a természettudomány? Az ember hosszas vizsgálat és tapasztalás után előbb megismeri a természeti tárgyakat és azok természetét; azután rendezi, osztályozza; észleli azon tényeket, melyek azoknak egymásra hatásából állanak elő, azokat generalizálja és ugy vonja ki azon törvényeket, melyek ma már a természettudományt képezik. Mihelyt tudjuk, minek mi lesz eredménye, mindjárt képesek vagyunk okszerűen intézkedni bizonyos célra. Mentől több és biztosabb a tudás, annál több és biztosabb lehet az eredmény. A mi a gazdaság, iparosodás, gyárosnak, a természet, a természettudomány: épen az a politikusnak az ember, a társadalom, a történelem és a történelem philosophiája. Ismernie kell a társadalmat, tudnia kell a társadalom törvényeit. És miként jut azokhoz? Megismeri a tényeket, tanulmányozza azon viszonyokat, melyek között azok törtétek és azokat generalizálván kivonja az okokat, és szabályokat, melyek azokon uralkodtak. Ha a tényekről az okokra helyesen következtetünk: ugy tudjuk az ok eredményét; más hasonló esetekben tudhatjuk a tények következeit és a szerint intézkedhetünk. Mentől több és biztosabb történelmi ismerettel birunk: annál biztosabban intézkedhetünk. Ebből látható a történelem jelentősége a politikusra nézve. A multak emlékezete a jövő bölcsessége.

Lássunk egy pár lapot a magyar történelemből. Mióta az osztrákokkal összjöttünk, szenvedtünk kimondhatatlanul, nyomtak, gyötörtek vallásért, szabadságért, kinoztak mindenféleképpen, a leggyalázatosabb eszközök nem maradtak használatlan; demoralizáltak hivatalal, pénzzel, börtön, galya, számkivetés, vérpad, Pulver und Blei. Üldöztetett a honfi erény, a hon legjobb fiai estek áldozatul. A sérelmek halomra, a keserűség országos árrá, a bosszúvágy óriássá növekedett. Mentünk forradalomra sokszor, megbuktunk mindenkor és újbol felszakadtak a szerencsétlen hon sebei, újbol kezdődtek a fájdalmak. Az utolsó 20 év alatt repetálnunk kellett századok szenvedéseit. Harag, káromlás volt elég, „gyüöltünk, mint kurucz, tatár; búultunk, mint pusztá vár.” A magyar történelem egy hosszú búcsú elegia. A mivel a szív tele van, az az ajakra kél; az ország búslását találjuk közmondásainkban, népdalainkban, a szól költőink ajkairól, az ország fájdalma szi a magyar zenében, a hegedű húrjain. Soha nemzet búja, gyűlölsége, fájdalma nem volt indokoltabb, mint a miénk, bosszúja nem volt méltóbb, mint a miénk. Sötét lapok ugy-e bár? Meghiszem, megbűnhődte már e nép a multat és jövőt, hagyjuk; nem izgatni, hanem nyugtatni akarok most. Fordítsunk más lapra.

Mért hagyjuk el ősi fészkeinket Ázsiában? nem tudom, valószínűleg jobbat kerestünk. Keletről mindig nyugatra tartva jöttünk s letelepedtünk mai hazánkba. Kevéssel azután eljött napnyugatról egy király, minket szövetséggel kínált, eljött napkeletről egy más király, az barátságot és rokonságot ajánlott; mi mindenikkel igen problematikus barátságban és szövetségben éltünk. Nemsokára a keleti barátság elmaradt és a nyugati lett túlnyomó. Árpád-házbeli királyaink kihalása után, minden királyainkat nyugatról hoztuk különböző családokból, Mátyást kivéve. Királyul választottunk egyet a Habsburg-házból. Későbbre megörököztük a magyar koronát a fiúágban, még későbbre a fiúág kihalásával kiterjesztettük az örökösödést a leányágra és azoknak maradjákára. A mult országgyűlésen megalkottuk a magyar-osztrák birodalmat. Itt van a tények egész lán-

czolata. Ha azon viszonyokat vizsgáljuk, melyek között ezek törtétek, át kell látnunk, hogy legindokoltabb fájdalmaink és legméltóbb bosszunk daczára, mindezeket mindenkor saját érdekünkben tettük. És már most vonjuk ki ezen tényekből a törvényt, mely felettök uralkodik.

Minket egykor napimádó népet, a tények kéréhetetlen logikája von napnyugat felé, és addig megállapodás nincsen, míg helyünket, melyre hivatva vagyunk, Európában el nem foglaljuk; csak ugy van maradásunk Európában, ha ezt megteszszük. Hogy ezt megteheszük, politikánkkal európai színvonalra kell emelkednünk. Nekünk mindig a mivel nyugatra kell támaszkodnunk. Mikor ős honunkból kiindultunk, hozott a harcztvány és préda keresés, most nyugathoz köt mivelt-ségünk, onnét kaptuk minden mivelt-ségünket, ez tagadhatatlan.

Már most vizsgáljuk utolsó közeledésünk viszonyait. A magyar törvény az osztrák birodalmat, mint egységet, nem ismerte; a mi viszonyunk Ausztriával, mint azt nagyon találóan a 61-ki országgyűlés kifejezte, csak personal unio volt. De megvolt tényleg a magyar-osztrák birodalom, és pedig a mi több, egész Európa által elismerve, már régen, mielőtt az osztrák császárság neve feltalálva lett volna. Megvolt a magyar-osztrák birodalom, mint az európai államok egyensúlyának követelése és biztosítéka. Megvolt európai szempontból jogosan. Ime itt két ellentét. Az osztrák birodalom, magyar szempontból jogtalan, európai szempontból jogos. Kár, hogy a régi osztrák kormány, mind európai, mind birodalmi, mind ausztriai, mind magyarországi hivatását a legrosszabbul fogta fel; annál fogva ellentétbe volt európai, birodalmi, ausztriai és magyar hivatásával. Itt van egy egész eszmé ellentét, összesen hat darab. Ezen ellentétekből folyt ki szenvedéseink nagyobb része. Ezeket a Magyarország függetlenségének feladása nélkül megoldani nem lehetett addig, míg az osztrák kormány önkényes és retrograd volt.

Az önkényes osztrák kormányt, nyomorult politikája Szádovához vitte; odaveszett, odáig kísérte gyűlöletünk, oda is temessük azt. Korszaka bevégeződött, új korszak kezdődik, új elemekkel, új viszonyok állanak elé, meg kellett változni a mi viszonyainknak is Ausztriával szemben ugy, mint itthon. A szádovai bukás után két kérdés merült fel: Ausztriának lenni, vagy nem lenni. Magyarországnak Ausztriával-e, vagy a nélkül és quid tunc? Elenyészvén az osztrák önkény, mely miatt az említett ellentéteket kiegyenliteni nem lehetett; a felelet önkényt jött; Ausztria szabadelví irányt vett. Magyarországgal kibékült. Magyarország függetlensége feladása nélkül szorosabban csatlakozhatt Ausztriához, ez a közelebbi országgyűlésen meg is történt, és most egyszer menekült a „quid tunc“ aggodalmaitól. Megalkottuk a magyar-osztrák birodalmat s azzal helyünket Európában visszafoglaltuk; az osztrák birodalomnak most már nem alárendeltjei, hanem fele tényezői vagyunk a jogegyenlőség alapján. Népvándorlásunk be van fejezve, eddig voltunk Európa szélén, nem tudva künn-e, benn-e, barát-e, ellenség-e. Most: beléptünk Európába, mint európai tényezők. Történelmünk első nagy korszaka bevégeződött, új korszak kezdődik, hivatásunk oly szép, mint bármely európai nemzeté, csak legyünk képesek betölteni azt.

És már most, jó kereskedők módjára, vessünk számat ezen utolsó közeledésünkkel, mit veszettünk, mit nyertünk. Hogy áll a mérleg?

I. Mit adtunk oda?

1. a külön hadsereget;
2. külön külügyi képviselőt;
3. külön vámot;
4. delegációt;
5. államadósság egy részének elvállalását.

Vegyük külön mindeniket, bíráljuk jelentőségét, tegyük fel coefficientjét. 1. A külön magyar hadsereg pro hic et nunc fölösleges, mert külön háborunk nem lehet, a magyar külön hadsereg lehetetlen, mert miután csak közös háborunk lehetséges, a hadseregnek is okvetetlen közösnek kell lennie. A külön magyar hadsereg veszedelmes, mert ezzel, a mi egykor nagyon is indokolt, de

ma már idétlenné vált osztrák gyűlölségünkkel és mindenféle éretlen nemzetiségi torzalkodásokkal örökös torradalmi fészkek volna. A közös hadsereg reánk nézve most már nem veszedelmes, mert az osztrák kormány megszünt önkényes lenni, kabinetháborút többé nem folytathat, a hadviselés költségeit a két országgyűlés bizottmánya adja, vagy tagadja meg. Ha átlátjuk, hogy az osztrák-m. birodalom az európai államok súlyegyenének követelése; ha átlátjuk, hogy az osztrák-magyar birodalom fennállása, a mi megmaradásunk feltétele; ha átlátjuk, hogy nekünk magyaroknak Európában azon helyet, melyre hivatva vagyunk, el kell foglalnunk; ha átlátjuk, hogy egész Európa Magyarországnál csakugyan nagyobb és erősebb; ha átlátjuk, hogy mi magyarok egész Európa követelésével ellentétbe nem állhatunk; ha átlátjuk, hogy nekünk magyaroknak politikánkkal európai színvonalra kell emelkednünk, akkor: át kell látnunk, hogy okszerű köteleesség- és kénytelenségünk magunk részünkről mindent megtenni, a mi szabadságunk feláldozása nélkül az osztrák-m. birodalom fenntartására szükséges. Mit áldoztunk hát fel szabadsággal? Semmit.

2. A külön külügyi képviselőt lehetetlen, ez oly világos, hogy még tárgyalást sem érdemel. Ebben a pontban mit áldoztunk fel? Semmit.

3. A közös vámvonal. Vegyük előbb azon vámvonalat, mely régebben Magyarország és Ausztria között volt. A ki az ipar politikának csak ábéczejét is tudja, az ezen vámvonalak helyreállítását nem kívánhatja. Avval, hogy ezen vámvonalak elenyésztek, nyertünk; egy lépést tettünk a szabad kereskedés felé; sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyi ezen oldalról épen szükséges. Vegyük már most a keleti vámvonalat Bukovinától Triestig. Még egészen idegen hatalmaságok is, midőn egymás között a vámvonalat eltörlik, külső vámvonalakat közöseknek tartják és azokra nézve közösen határoznak, és ez másképpen nem lehetséges. Mit veszítettünk hát ebben a pontban? Ismét semmit.

4. Miután hadsereg, külföldi képviselőt, vám közösek és másként nem is lehetnek, hogy lehessen azokban intézkedni másként, mint közösen? és mi egyéb az a famos delegatio, mint egy oly bizottmány, mely ezen közös ügyek felett intézkedik és örökös. Kiből áll ezen delegatio? annyi magyar, mint osztrák képviselőből, kiket a két országgyűlés választ. Soha se felejtjük, hogy most nem önkényes, hanem szabadelví Ausztriával van dolgunk; az nem feleltünk, hanem mellettünk egy sorban áll. Mit adtunk hát oda e pontban? Semmit. Mind a négy pontra nem tettünk sem többet, sem kevesebbet, mint a mennyi szükséges a birodalom fennállására. Ha a mi fennmaradásunkra, ha az európai államok súlyegyenére az osztrák-magyar birodalom fennmaradása szükséges: ugy ezeket meg kellett tenni okvetetlen.

5. Az államadósságok egy részének elvállalása. Ez már csakugyan áldozat volt, még pedig, absolute felvéve, nagy áldozat, már csak az összeg nagyságánál fogva is; de még nagyobbnak fog tetszeni, ha meggondoljuk, hogy ezen adósságokat abban az időben és épen azért csinálták, hogy minket elnyomjanak és az önkényes Ausztriába akarva nem akarva beolvasszanak. Igy felfogva a dolgot, felette sok és bosszantó adósságot vállaltunk el, de a ki a világon meg akar élni, annak ugy kell venni a világot, a mint van, nem pedig ugy, a mint lenni kellene, és tudnia kell, hogy ezen a világon nem az absolute, hanem a relativ mennyiségek határoznak, ily tekintetbe kell vennünk, hogy a kiegyezéssel hosszszas nyomorúságainknak vetettünk véget, egy valószínűleg előbb-hátrább kiütendő forradalmat mellőztünk el, hitelét az osztrák-m. birodalomnak helyreállítottuk, melynek mi ma nem alattvalói, hanem fele tényezői vagyunk. Igy felfogva a dolgot, ezen áldozat sokkal kisebb, mint a másik felfogással. Mind a mellett nem tagadom, hogy ez áldozat volt, de olyan, melyet megtenni kénytelenek voltunk és a mely bőven kamatozik; nagy kamat a béke, az ország felvirulásának lehetővé tétele.

II. Már most lássuk, mit nyertünk:

1. Az osztrák önkény elpusztult, erre áment mondott egész Európa, és mi valószínűleg nem fogjuk feltámasztani akarni.

2. A magyar alkotmány helyreállt és ezennel tőlünk függ, hogy Magyarország minden tekintetben felvirágozzék.

3. Belügyeinkből az idegen befolyás tökéletesen ki van zárva. És valóban kár volna az idegen befolyás helyébe, belügyeinkbe a pártoskodási szellemet elegyíteni. Belügyeink rendezése egyedül tőlünk függ.

4. Királyi udvartartásra eddig annyit vettek tőlünk, a mennyit akartak, most az meghatározott összegben ki van szakasztva.

5. Befolyást nyertünk oly dolgokban, melyekben eddig nem volt, ilyenek: a hadsereg, külügyek, vám.

Es már most csinálja ki magának a mérleget bárki, a ki a régi osztrák gyűlölségről le tud mondani, a kinek nincsen azon paradox kívánsága, hogy a magyart a fél világ uralja. Ilyen kívánsággal ne elegyedik senki politikába, és ne menjen tovább, mint a mennyire faluja torna látszik, mert bizonyosan kinevetik. Minden uralom szolgálását teszen fel tülfelől, a mai kor jelszava: társulás és szabadság, és ha mi nem akarunk más szolgálói lenni, más sem akar a miénk lenni; elégedjünk meg aval, hogy oly szabadok legyünk: mint más.

Mai világban az ember csak kölcsönös szolgálattal fejében lehet szabad. Annál előnyösebb helyzetünk, mentől több szolgálatot vagyunk képesek tenni másnak, mert annál több viszont szolgálatot kaphatunk. Mi ma az osztráknak nem vagyunk szolgálói, hanem társai, annál többet szolgál az nekünk, mentől többet szolgálunk mi neki. Arról az oldalról nincs már veszedelem, de van másfelől, és az már nagyon is nyugtalanító, mert igen közel: a nyakunkon van. Baj van ám itthon. Rabjai vagyunk előítéleteink, rögeszméink, fonákosságaink, rendetlenségünk, örökös pártoskodásunk, rakoncziatlanságunk, fenhéjázásunk, henyességünk, vesztegetésünk, tudatlanságunk és szegénységünknek. Ezek a mi ellenségeink, ezeket kell gyűlölni, kergetni: ezektől kell menekedni, mentől előbb, míg idő van. „Mert néked virulnod kell, oh hon, tul és innen sok késő századon, a szellemeink kincsével gazdagon ragyogva, hirben büszkén, szabadon, vagy szégyen rögzik minden fiadon; lelkünk kihalna hervadásadon.”

B. Bámfy János.

Az 1869—72-ki magyar országgyűlésre megválasztott képviselők.

A Királyhágón innen: Bittó István volt somogy megyei képviselő Abrudhányán.

Megválasztott tehát eddig 399 képviselő és pedig 238 deák-párti és 161 ellenzéki, melyből 50 szélsőbal.

Pest, ápril 17. 1869.

(r. l.) Király ő Felsége holnapra váratik vissza Bécsből.

Az országgyűlés — eddigi megállapodás szerint — f. hó 22-kén fog megnyitni a budai királyi várakban.

A képviselők naponként nagyobb számmal

TÁRCZA.

A lengyel unitáriusokról.

(Folytatás.)

Az unitárius egyház 1565 óta tehát Lengyelország egyik önállóan szervezett egyháza volt, habár egyes hitelveikre nézve különböztek is. Hogy az örökké való Isten csak egy, ebben mindnyájan egyetértettek; de a Jézusra nézve, míg némelyek őt alsóbb rangu istennek, vagy Isten első teremtményének hitték, mint Arius; mások embernek tartották, még pedig viszont némelyek oly embernek, ki csodálatos fogantatás által szepülten született, mások meg József és Mária fiának tartották. Kérdés volt továbbá Jézus imádása. A szent lélekről egy értelemben voltak, mindnyájan Isten erejének, s nem külön lénynek vagy személynek hitték. Ezekén kívül némely alárendelt hitelvekben is különböztek. A keresztiséget szentségnek nem tartották. Az urvasorát, a belvét-hittéssel együtt, csak emlékeztető jeleknek tekintették. Az istenitisztelet külső formáját illetőleg, hasonlóan ez utóbbiaknál bevett formákkal maradtak. ¹⁾

Az 1579-ben Erdélyből Lengyelországba jött Socinus Faustus volt az, kinek sikerült a lengyel unitárius egyházban az eltérő nézeteket minden lényeges hitelvekre nézve egyesíteni. Ez a kitűnő ólasz nemzetiségű származott, nagy tudományú férfi, nemes jellemével, megnyerő modorával néhány év alatt nagy tekintélyre jutott a lengyel

érkeznek Buda-Pestre, minélfogva a Deák-kör helyiségei már tegnap átadottak a használatra.

Ugyanott szakadatlanul folynak az eszmecserék, formászerinti conferentia azonban még nem tartatott.

Deák Ferencz rendesen minden este megjelenik hű társai között.

Tegnap részt vön az udvari ebéden is, melyre a királynő sajátkezűleg irt gyöngéd levélkében hívta meg őt.

A delegációk ez idén — a törvényben megállapított sorrend szerint — Bécsben fognak tölteni és már július, legfőlegb augusztus hónapban gyűlnek össze. Azért korábban, hogy kell idejűk legyen a tanácskozásra, s ne kénytelenítésen ide rövidsége miatt, a kormány-előterjesztések fölött sietve határozzon.

A budget tárgyalása szintén hosszabb időt veend igénybe ez évben, részint mert az országgyűlés bizonyára a legapróbb részletekbe is be fog hatolni, részint mert az indirect adók nagy részt csak 1869 végeig szavaztattak meg a mult országgyűlés által, most tehát véglegesen megállapítandók lesznek, miután a kormány a mennyire csak lehetséges, ki akar bontakozni a provisoriumból, és állandó alapot alkotni, mely szándékában, ugy hiszem, az egész országgyűlés által pártkülönbség nélkül fog támogatatni.

A budget tárgyai között főhelyen áll majd bizonyára a dohány-egyedáruság igen fontos kérdése is.

A jövő országgyűlés hivatása leendő határozni a fölött: életben tartassék, vagy megszüntessék a monopolium.

A kormány — értesülésünk szerint — éppen nem szerelmes a dohány-egyedáruságba, de természetesen, miszerint ily jelentékeny jövedelmi forrás kiadását nem nézhetné közönyösen, minélfogva csak oly feltétel mellett volna hajlandó a monopolium eltörléséhez adni beleegyezését, ha az azáltal előidézendő deficit más adó nemek életbeléptetése által fog pótolhatatni.

Nem szenvedhet nézetünk szerint kétséget, mikép az éppen most tölteszű és az adóreformokkal tüzetesen foglalkozó bizottság e fontos tárgyra is kiterjesztendű figyelmét, és véleménye a kérdés eldöntésére nézve bizonyára irányadó leendő.

Az ellenzék egyik hitágazatává lön saját hibáját a jobboldalra keenni, s ezt vádolni gyöngeséggel miben önmaga szenved.

Legközelebb azon hirt kürtöltgeti nemes lévvel, hogy a kormány nem tartja eléggé erősnek a jobboldalt, minélfogva már is szóba hozatott a minisiteriumban: minél előbb feloszlatni a közlelebbi országgyűlést, új választásokat elrendelni, és ezek által szaporítani többségét.

Ha a baloldal önmagát akarja ámitani, ám teljék ebben kedve, mi részünkről nem bánjuk, de midőn másokat akar ámitani ott, hol az ámitást nem tűri alap, tudniillik számok beszélnek, ez már mindenesetre desperátus vajadás.

Az olvasók, e lapok mindig igazsághű jelentéséből folytonos tudomást merithettek magoknak a két párt számarányáról, és tudni fogják: miszerint a Deákpart oly impozans többségben van, melyet a kormány minden önánítás nélkül eléggé erősnek tarthat s tart is valóban, melynek separatív szaporítása végett tehát nem kell az országgyűlés feloszlatásához és az új választásokhoz folyamodnia.

Hanem hát az ellenzék ismeri a közmondást: „r. a. a. rá, fogd rá” olvasóink ellenben emlékeznik fognak a példabeszéde: „kötve higgy a komának.”

unitáriusok közt; mindezekhez járult befolyásának emelésére, hogy az előkelő Morsztyn lengyel nemes családból nősült, miáltal a legtekintélyesebb lengyel családokkal jött ismeretségbe, s részint bővebb viszonyba. Befolyása az 1588-diki brzeszi zsinaton jutott teljes diadalra, hol minden lényeges hitelvekre nézve közmegegyezéssel egy hitvallást állított meg, mely azután a lengyel unitárius egyház köz-hitvallása volt. Ez az ismeretes Racowikáté, melyet Socinus halála előtt két évvel 1605-ben s 1619-ben megint kiadott Smalcus Bálint és Moskorzewski Jeromos. ²⁾

Socinus, mint vezére a lengyel unitárius felekezetnek, mely róla socinianusnak neveztetett, gyakori megtámadásoknak volt kitéve minden oldalról, 1598-ban pedig egy erőszakos bántalmazásnak szinte áldozata is lett. Ugyanis „A megváltó Jézus Krisztusról” című munkájának megjelenésekor a krakói tanuló ifjúság által felizgatott nép lakására tört, kivoncolta s az utcákon meghurcolván, a legdurvább módon bánt vele. A bösz nép kezéből, a mártírhálától két egyetemi tanár mentette meg. De becses könyvtára s minden írásai megsemmisültek, miket a 60 éves öreg életével váltott volna meg. Végkép elhagyván Krakót, ezután nem meszsze, Luklawice faluba húzódott, hol 1607-ben végezte munkás életét. Ágnes nevű leányát Wiszowaty, egy lengyel nemes, vette nőül, kinek fia volt a később nagy hirre jutott Wiszowaty András.

A lengyel unitárius egyház virágzásának legsebbe kora az 1585 és 1638 közti félszázadra esik,

³⁾ A R. kátét némétil kiadta Smalcus 1608-ban s megint 1612-ben, Moskorzewski pedig kiadta latinul 1609-ben.

A népnevelés köréből.

Zürich, ápril 10. 1869. — A tekint. szerkesztő úr engedelmével legyen szabad a választási özőnviz után egy kis olajjaggal jelennem meg érdemes olvasói előtt. Igértem volt, hogy a heidelbergi népiszkola berendezéséről és a tanítási módszeréről írni fogok; azonban hetenként meglátogatva egyszer a különböző osztályokat különböző tantárgyakban oktatás folyama alatt, csakhamar meggyőződtem róla, hogy ígéretemet nem válthatom be, mert különben e tárgyról nem egy levelet, hanem egész füzetet kellene írnom. Annyi áll, hogy lehetetlen lelki gyönyörrel nem élvezni azon fényes siker hatását, mely a tisztélet és bámulat legnemesebb koronájára érdemes. Örömmre szolgál, hogy ez iskolákban rendkívül gazdag város újabb tért nyit észlelődéscimnek e téren. Meglepetésemre már mindjárt az első alkalommal azon elterésitvettem észre, hogy míg Bädenben a növendékek némiképpen teljesen el vannak különítve, s ez elkülönítést egész Németországon, mint fontos paedagogikai elvet hangsúlyozzák, itt annak ellenkezőjét tesszik s tartják helyesnek mind nevelés, mind gazdasági szempontból.

Régóta vágyván látni egy intézetet, hol e valóban mester tanítókat nevelik, tegnap kigyalogoltam a szép zürichi-tó partján ide közel fekvő küsnachti tanító képződebe, hol éppen az évi nyilvános vizsgák folytak. Hogy a Svájcz népnevelésben mennyire áll, mutatja azon statistikai adat, mely szerint a világ minden ismert államai között e célra aránylag legtöbbet adózik; és hogy e képződeje a többi kantonéi között minő állást foglal el, képzeltetni abból, hogy az amazokban végzett növendékeknek még egy évre ide kell jönnök. A tanulók évi közép száma 140; az idén 139-en vannak, kik közül négy különböző kormányok és intézetek által van ide küldve: egy Tiflisből (Armenia), egy Szerbiából (mintán Stoicz J. uram szerént Zombor Szerbiába kebelezetett), egy Csehország- és egy Magyarországból.

Az intézet berendezése a mellett, hogy nagyon czél szerű, egészen gazdaságos, a mennyiben t. i. a tanterem mindenike egyszersmind 6—8 tanulóknak nappali szobája. Az igazgató is bennlakván, családja együtt étkezik azon 70 ifjával, kik az ottani convictusban teljes ellátást nyernek, nagyon mérsékelt árért.

A tanfolyam hat tanár vezetése alatt — kiknek egyike csupán zenét és éneket, másika tornászot tanít — négy évre van beosztva; az utolsóban ismétlik a három elsőben tanultakat, s az intézet mellett lévő hat osztályos népiszkolában segédül szolgálván a tanár-tanítónak, egyszersmind gyakorlati előkészületet szereznek megnyiladó pályájukra. A három első osztály tagjai szinte megjelennek bizonyos órákon ez iskolában a tanítás folyama alatt, hanem tényleges részt nem vesznek. Ez iskola tanítója egyszersmind a gyakorlati módszer tanára a képződeben. Az intézethez van kapcsolva egy gazdasági kert is, melynek beosztott tábláit a növendékek művelik.

A mi a tanulót illeti, az nagyban ugyanaz, a mi a népiszkoláké kicsiben. A gondolkodó erőt folytonos munkásságban tartani s a gondolatok szabatos kifejezésre szoktatni — az első irányelv, s míg az egy évig iskolázott 6 éves gyermek előmondás után hibátlanul ír, addig a képződei első osztály 16 éves növendéke tanára segítő kérdéseire szabatos nyelven állítja össze a psychológiai rendszert. A gyakorlati eljárás mind a népiszkolában,

mind a képződeben az, hogy a tanár szabadon előadván a tárgyat, kérdéseket tesz belőle, s azok, kik felelni tudnak rá, egyik kezüket feltartják és a tanár most az egyiket, majd a másikat szólítja meg, s ha ez nem ad correct feleletet, újabb meg újabb kérdésekkel rásegíti ha lehet, ha nem, akkor folyamodik más jelenkezőhöz — a mig végre is csak nekik kell a kérdést megfejteni; és ez eljárás, melyben a megszólítás valószínűsége mindig és mindenikre nézve egyforma, s a finum bánásmód nem sejtett ösztönt ad az ifju lélek munkásságának. E Jacototte-féle módszer divik a vizsgákon is, s meg kell vallanom, gymnasiumainknak dícséretére valóának azon feleletek, a melyeket itt hallottam. E társalgási módszer eredménye, hogy a 6—7 éves gyermek vizsgák alkalmával nemcsak nem szepeg és sir elfogultságában, mikor felelnie kell — a mint ez nálunk gyakori eset, hanem a gyermeki kedély ép azon naivságot tartja meg, mintha anyjáról beszélgetne. Ez idegen hallgatóságához, természetesen, hozzá van szokva, mert a rendes tanórák alatt ilyet látni gyakran van alkalm. Mind a népiszkolában, mind a képződeben betűsor szerint elfoglalt saját helyén marad ki-ki a felelet folyama alatt, még pedig a képződebeliek ülve. A padok úgy vannak készítve, hogy azokban mindenkinek megvan saját főlkja, melyben könyveit s íróeszközait tartja s fedelén kényelmesen ir.

A zürichi népiszkolák első éves növendékei 1 franc és 50 centimeot (75 kr. o. é.) fizetnek évenyenként, a melyért könyveiken kívül minden iskolai eszközt nyernek, u. m. tentát, pennát, író- és rajz papírt, azo való íronokat stb. E mérsékelt díj évenként 10 centimemal emelkedik Szászországban 5 garast (25 kr. o. é.) fizetnek hetenként, a mi jóval tekintélyesebb összeg.

A tanítványoknak a tanulás és tanítás folyamán kívüli köteleessége, u. m. az iskolábanmenetel, az utczán s iskolában idegenek, tanuló társaiak és tanítóik iránti magokviselése, könyveik, irataik rendben tartása sat. rövid 12 pontban van fogalmazva, s minden tanteremben kifüggesztve, s ez által, a mellett, hogy sem tanító, sem tanítvány nincs esetlegességekre hagyva, a jövendőbeli állampolgár már az iskolából törvényről fogalmat s azok iránti tisztéletet hoz ki magával.

A szorgalom megjutalmazásául érdemsorozat adatik ki havonként, melynek különböző fokai 1—5-ig számokkal vannak megjelölve, azonban az első senki sem nyeri meg, nehogy azáltal önhittésbe essék, sőt mindig legyen előtte, a miért küzdeni. Figyelemre méltó paedagogikai eljárás! Az érdemsorozatot minden növendék egy nyomtatott czédula alakjában kapja ki, s miután szülőlivel aláírta, visszaviszi tanítójához. A rossz magokviselések szintén megvannak külön czédulái, s az eljárás ezekkel is az előbbi. Hol az a testi büntetés, mely hatására és sikerére nézve ezzel mérközhetsék?

Mielőtt e felületes vázlatot bezárnám, nem tojthatom el kifejezését adni azon bámulatnak, melylyel e 6—12 éves gyermekek ének és tornaszabasi ügyességgel töli el a szemlélt. Egykor talán mindezek, mind a fennebbiek módszeréről valahol a maga helyén bővebben, ha ugyan ez ügynek csekély tapasztalatommal én is segítségére lehetek.

Kozma Ferencz.

U. I. A fennebbiekől egészen függetlenül megemlitenőnek tartom, mint a magyar ügy iránti érdekeltégek egyik fontos jelét, hogy a zürichi egyetemen történelem tanára dr. Vögeli Magyarország legújabb történetét adja elő e nyári félévben.

félteknységét. Daczára tehát törvény által biztosított állásoknak: sokat kellett ez időben is szenvedniük, s különösen a jésuitáktól, kik 1561-ben behozatván, újból szervezték a kath. ügyet az elvesztett tér visszahódítására, a protestantizmus elnyomására. Az unitáriusok látván az intő jeleket, több versen, utójára 1619-ben, kísértették meg a reformátusokkal szövetséget kötni a fenyegető közös veszély ellen, de siker nélkül. Pedig nekik is éreznük kellett a csapásokat. Felhozom pl. csak a krakói erőszakoskodásokat. Itt 1574-ben gazdag templomuk egy felbűszített néposport által feludlatott, s 50,000 aranyra becstül kincsök rablatott el belőle. ³⁾ A következő évben temetőjüket rombolták szét, hullákat ástak ki s bántak velök embertelenül. Két év mulva több protestáns házakat rohantak meg, fosztogattak, s főleg a papokat s tanítókat bántalmazták. Majd megint egy protestáns temetést támadtak meg kövekkal, a koporsót feltörték s az utcákon meghurcolt női hullát a Vistulába dobták. ⁴⁾ S daczára a hatóság, ugy a katolikus egyházi előjáróság rendelkezésének s olykor erélyes fellépésének, ily jelenetek, láthatatlan kezek által vezetve, többször, s nem csak Krakóban ismétlődtek. Ok volt tehát a protestáns felekezetek szövetezésére, de ha a reformátusok, Luther-követők s cseh testvérek egymással még ekkor sem bírtak szövetezni, noha nem egyszer kísértették meg: hogyan szöveteztek volna az unitáriusokkal! Az országgyűléseken gyakran hangzótták a sérelmi panaszok, de ritkán kellő orvoslással. (Vége következik.)

³⁾ Krasinski. 182.

⁴⁾ U. o. 183.

¹⁾ Lásd bővebben: Morozkovius „Politika Ecclesiasticáját.” Nürnberg 1642.

Éber Nándor

következő közönségi levelet intézett Szék város választási elnökéhez és összes választóihoz:

Folytatása és vége.

Legalább három hónapra kerül a mostani intézmények szerint, míg egy országgyűlés elosztása után a másik összeüthet. Még rendes időben is egy negyed évi házag zavart okoz alkotmányos életünk évről évre előkérülő és mindig növekvő munkájában, p. o. az államköltségek megszavazásában, válságos időben pedig az országot ép azon perczen fosztja meg képviselői közreműködéséről, midőn arra leginkább szükség lenne. Továbbá a tapasztalás mutatja, hogy valódi parlamentáris kormányt bíró országokban az országgyűlés gyakorlata a határozott időszak lefolyása előtt — szétosztattatik azon célból, hogy a nemzetnek új választási alkalom legyen alkalma véleményét kifejezni valami fontos vitás kérdésben. Két három hónap alatt a nemzeti érzés, melyre a hivatkozás történik, tökéletesen megváltozhatik, az érzés más folyamba irányoztathatik és így meghamisítottá válik. Nem is szölok azon igazatosságról, melyet ily hosszú időszak szűksége magával hoz és mely majdnem minden rendes viszonyt megszüntetéseivel jár.

Mindezen könnyen lehet segíteni, ha állandó választási lajstromok készítenek, melyek évenként kiigazítatnak úgy, hogy a választásra szűkséges előmunkát mindig készen álljon, s a választás maga néhány hét alatt végbe vitethessék.

Ennek még azonfelül azon előnye is lenne, hogy a legnagyobb része azon visszaéléseknek, melyek közbotránnyá váltak, megszüntetnének. Ily mindig nyilvánosságban tartandó választási lajstromok a legnagyobb biztosítékok lennének minden visszaélés, vagy bizonytalanság ellen.

De ezen visszaélések és bizonytalanságok még így sem szűnhetnek meg a szoros értelemben vett Magyarországon tökéletesen, míg az 1848-ki törvényben megszabott képviselői jog más alapra nem fektetik. Az alap most a birtok értékében és jövedelmében kerestetik, melyek nálunk oly változók, hogy egy évről a másikra két annnyival fogynak, vagy gyarapodnak. Őnök Erdélyben e tekintetben sokkal előre haladottabbak, mert az adót vették fel, mint a birtoknak és jövedelmeknek, tehát mint a politikai joggyakorlat mérlegét. Ezen nemesak hogy sokkal biztosabb kulcs, hanem egyszerűsége miatt, melyet hamisítani majdnem lehetetlen és azonfelül leginkább megfelel azon valódi alkotmányos alapnak, mely szerint a politikai jogok gyakorlata szoros egybefüggésben van közterhek viselésével. E tekintetben tehát én egész honunkra nézve az önkéntes szokásban levő módot kívánom behozni és egy bizonyos adó fizetéséhez kötném a szavazási jogot, figyelemmel lévén, hogy a mostani választók összes száma ez új kulcs által sem nem üregbítenék, sem meg nem kisebbítenék. Én rendezni akarok; sem nem tájgítani az alkotmány keretét, sem azt meg nem szorítani.

Csak ha a választási mód rendezésére lenne, fognék a közigazgatás rendezéséhez és pedig az által, hogy a községeket rendezném és a községek rendezésére alapítanám az egész közigazgatási rendszert. Az alkotmány, mint a pyramis, annál erősebb, minél tágasb alapja. Ha a községek mostani állapotáról kezdünk okoskodni, ezélt nem értünk. A hatalmas megye árnyékában azok annyira elcsúsznak, hogy majdnem életképeségükön kellene kétkednünk. Újat kell törnünk számukra, korlátozottat és szabályozottat, de elég tágasat, hogy mozgathassanak és erejüket kifejthessék. Ott, hol nincs mozgalom, nem is lehet erő. Lesz botlás kétségkívül és bukás is akárhányszor, de okulának lassanként és utóljára bizony járnának is mankó és bot nélkül.

Az egyszer rendezett községek küldőteiből állítanám össze a megyei bizottmányt, mely ily módon valóban képviselne valamit, nem pedig, mint eddig volt, önmagát, vagy néhány vezető és befolyásos embert. Az ilyes módon alakult bizottmányoknak is kész lennének nagy befolyást engedni, de nem azt, hogy mint eddig maga kormányozzon, de azt, hogy a megyei tisztviselők, azaz: a végrehajtó közeg ellenőre legyen.

A megye, mint eddig, maga kezelné belügyeit, végrehajtaná a törvényt és miniszteri rendeleket, és nyilatkoznék az ország közügyei felé, de mindezen jogokat szabályoznám. Természetesen a felelősség eszméje, mint egy vörös vonal húzódnék keresztül az egész közigazgatási rendszeren.

A belső szervezés szoros összefüggésben van a rendőrségnek az egész országban egy mintára való rendezésével. Bár független lenne az egyes hatóságok rendőrsége, lehetne szabad Anglia példájára módot találni, hogy e függetlenség dacára a szükséges és most tökéletesen hiányzó folytonos érintkezés és közreműködés megalapíthatassék.

Mig az országgyűlés így a szorosabban köréhez tartozó belső szervezéssel foglalkozhat, igényelné a kormánytól, hogy ő is részéről a kormányzati rendszer alkotmányos átalakításával foglalkozhassék. Midőn a miniszterium a kormányt átvette, meg kellett elégednie egyelőre azon rendezéssel és azon közegekkel, melyek léteztek. Eddig azonban tájékozhatta magát és itt az idő, hogy részéről ő is az egész kormányzati rendszerben az

alkotmányos szellemet behozza a burocraticus szellem ellenében, melynek az átvett kormány mód kifolyása volt. E kettőn abban különbözik egymástól, hogy az első felelősségen alapul, a másik pedig ellenőrzésen; az első kevés, de jól fizetett felelős hivatalnokokat követel, kik gyorsan járhatnak el, míg a másik sok rosszul fizetett hivatalnokra számít, kik egymásra vigyáznak s így az, a mit egy ember végezhetne el, három-négy kézen megy át.

Az alkotmányos rendszer szelleme továbbá úgy kívánja, hogy mindazon gyámokkodás, mely eddig a még létező régi ipar és kereskedelmi rendszer szerint gyakoroltatik, megszüntjék és ezek mozgalmát egy alkotmányos törvény szerint szabályoztassák.

Változtatni kell hasonlóképpen az ország segélyezése, vagy kamatbiztosítása mellett létesítendő vállalatok engedélyezésére nézve eddig követett módot, mely tisztán a régi rendszer utánzása. Mihelyt országos pénzügyteljesítéssel van szó, alkotmányos országban csak az országgyűlés határozhat. Most is elterjesztetik ugyan a terv és az engedélyezés feltételei, de minthogy az országgyűlés az előzményeket nem tudja, nem ítélni, csak elfogadhatja, vagy elveti az előterjesztett tervet. Az, a mit most a miniszterium tesz, egy országgyűlési pénzügyi küldöttségnek volna teendője, mely a különböző ajánlatok között itélve, az indokolt ítéletet az országgyűlés elébe terjesztené. Ily eljárás magának a kormánynak legnagyobb érdekében lenne, mert súlyos felelősséget hártana el magától — és azon gyűlöletességet, mely ilyen engedélyezés mellett mindig többé-kevésbé jár.

Van végre még egy teendő, mely sürgető és melyben a miniszterium már maga kezdeményezett és ez az adórendszer reformja. A véleményadó bizottmányok az egyenes és közvetített adóra nézve, egymint az egyedűrságokra, a dohány- és sóra nézve már összehívtak, és így az első lépés megtörtént.

Mint látja, tisztelt elnök úr, sok és fontos a teendő, de legyen meggyőződve, hogy mindamellett nem fogom sem elől vesztetni, sem választóim, sem Erdély szűkebb érdekeit, minden módon igyekezvén azokat elősegíteni, a mennyire a közérdekkel nem ellenkeznek és azzal összhangzásba hozhatók.

Bár a népképviselő eszméje kizár mindenféle útasításokat, mégis, véleményem szerint, nélkülözhetlen, hogy a képviselő és választói folytonos érintkezésben legyenek. Én tehát kötelességemnek tartandom önöket az országgyűlés folyamata alatt a történetkről tudósítani és a mennyire lehet, a szűnési időszakokat felhasználandom, hogy személyesen megjelenjek önök körében és szóval pótoljam írott tudósításaimat.

Fogadja még egyszer öszinte köszönetemet és jelentse ki azt nevemben derék választóimnak irántam tanúsított bizalmukért. Reményem, hogy lesz alkalmam bebizonyítani, hogy azt méltatlanra nem ruházták.

Senki sem érezheti jobban, mint én, a munka fontosságát és a felelősség súlyát, de bizván önmagunkban és a nemzetben: ha hozzá fogunk bátran és elszántan, azt Isten segédelmével jó célra vezetendjük.

Szívesen üdvözlöm önöket — Isten veletünk!
Pest, ápril 7. 1869.

Éber Nándor.

Választási utóhangok.

M. Vásárhely, ápril 16. 1869. — Midőn e sorok napvilágot látnak, a közfigyelmet az országgyűlés megnyitása veendő igénybe, azután pedig országgyűlési tudósítások töltendik a napilapok sajtóhajt, melyeket eddig, főleg az ellenzéki lapoknál sajnálatos szenvedélyesség, rakoncátlanosság, olykor olykor merész és alaptalan állítások saturáltak részint mint kortesfogás a választások előtt s azok folyamata alatt, részint mint utó-fájdalmak a választások után.

Ezen utóbbiak közül egy példányt akarok kissé bonczkés alá venni, hiszem és remélem ugyan, hogy ezután több tárgyilagosság komolyabb és emellett irány fogja jellemezni lapirodalmunkat s a kérdéses cikk a „M. P.” 40-dik száma hasábjain kissé későn is került kezemhez, mindazonáltal a misztifikálni szándokolt olvasó közönség fölvilágosítása tekintetéből nem mellőzhetem a következő sorokat:

„Azon különös körülményre vonatkozólag — így ír a „M. P.” □ jegyű hírhangozója — hogy Marosszék választóinak többsége baloldali lévén, követekül mégis jobboldaliak választattak, az „Ellenőr” megjegyzi, miszerint minden tisztességes és nem tisztességes eszköz mozgásba hozott a deák párti jelöltek keresztül vitelére; volt egyházi és világi hivatalnokok által a legnagyobb mértékben gyakorolt pressio étetés, itatás stb. A királybírák és dulkok kerületeik és járásaikban faluról falura jártak a választókra minél nagyobb hatást gyakorlandók; még tetteles bántalmazásokban is részesítették a baloldali választókat. Sőt malitiosus módon a baloldali választók néhány száza még a szavazat beadásában is meglőn gátolta. Így aztán nem csuda, ha a kisebbésből többség lesz, s a jámbor székely nép birka módjára engedni magát vezetetteti.”

1. Azon állítás, hogy Marosszék választóinak többsége baloldali volna, egészen alaptalan, mert a baloldali jelölt a felső kerületben az összes szavazatoknak mintegy egy harmadát, az alsó-kerületben alig egyötödét kapta; továbbá a városi választás is ezen időtájt történt, az alsóbb és szegényebb soru s a balvezérek szónoklatai által lekeltült pártműködésre feligazított polgárság tömegesen sietett az érkező székelység eleibe a város végére, ott az érkezőket „éljen a baloldal” kiáltásokkal üdvözölték; de a székelység sorai percig sem ingadoztak, hanem „fére csiszlik” laconicus felelet után megállni nélkül vonultak fel a székelyház felé. Itt a baloldal egyik corifeussa szintén kísérletet tett ezen szavakkal: „éljen a baloldal, ide mellém, a ki a baloldalhoz tartozik”; de „az úr ott csak egyedül maradt” felelték a székelyek s valamennyien a jobboldal mellett szavaztak.

2. A mi a tisztességes és nem tisztességes eszközök mozgásba hozását étetés, itatását illeti, e téren is a baloldal ügyesebb, praktikusabb és merészebb volt, lévén a baloldalnak Ny.Szeredában a választási hely átellenében tanyája, míg ilyes üzlete a jobboldalnak a helység egész területén nem volt s a távolakó jobboldali választók csakis hazamenő útjukban Jobbágyfalván és Andrásfalván kaptak egy pohár bort s egy darab kenyert.

3. A mi a falunkénti előleges agitációt illeti, e téren is a tevékenységi elsőség a baloldalt illeti, s ha a jobboldal is tett ilyesmit, azt nem királybírák és dulkok, hanem magányzók tették. Végre:

4. A mi illeti azon vádat, mintha a baloldali választók néhány száza a szavazat beadásában malitiosus módon meggátolta lett volna s a baloldaliak tetteles bántalmazásokban is részesítették volna, az igazság érdekében nyilvánítanom kell, miszerint ezen vád először alaptalan, de másodsor ezen vád alá inkább a baloldal kerülhet, mert a ny.szeredai választás 3-dik napján, midőn a selyei járás szavazott, lévén ezen járásban a balok számosabban, egy nagy tömeg, mely szavazatát már beadta, tágulni sehog sem akart a térről, hogy a kisebb számu és még nem szavazott jobboldaliak ne juthassanak estve előtt a ház bejáratához, hol a szavazatok szedettek, továbbá, midőn a rendre felügyelő közigazgatási tisztnek sikerült szép szerével ezen tömeget megintatni, s a mintegy 200 jobboldali magyarosi választó eljutott a szavazó ház bejáratához, nemsokára a balok közül három egyén berohant azon kis tömeg kellő közepébe s a mint még megírva volt, a jobboldali zászlót elragadva, azt szétépték s a sárba tiporták. Igaz, hogy a véres összeliűzést ekkor egy pár tisztviselő s a csendőrök erélyessége távolította el.

Utóvégre pedig itélje meg most az elfogulatlan olvasó, ha a 4-dik pont alatti vád méltán a jobb vagy a baloldalt illeti? s vajjon ezen az „Ellenőrnek” küldött tudósítás, valamint a „M. Polgár”-nak kétséges átvétele is számítható-e be egyébként, mint választási utó-fájdalomnak?

r. l.

Napi hírek.

— A piaci templom körüli épületek eltakarítása iránt köölt szerződést az itteni katolikus nagy egyházi gyűlés múlt vasárnap helybenhagyta és végleges jóváhagyás végett a püspök ő exclja elé terjeszteti határozta. Reméljük már most, hogy e rég óhajtott szépités nemsokára kezdetét veendő.

— Színházunkhoz egyre érkeznek az ujonnan szerződött tagok. Legközelebb Erdélyi János drámai színész jött meg.

— A néhány nap óta városunkban mulató hadtestparancsnok b. Rodich múlt szombaton szemlélt tartván az itteni helyőrség felett, nagy kitüntetésben részesíté az önkénteseket. Parancsnokuk által az utolsó sorban állítottak fel, mit észrevén a tábornok, azonnal megrendelé, hogy az első sorba állíttassanak, mintán a hadsereg intelligenciáját ezek képezik. Azután az önkéntesek lakatanyai termébe ment a tábornok és neveik után tudakozódván, egyenként mindenikkel nyájasan társalgott.

— Közvetlen közelünkben épülő vasutunkról eddig a következőket jelenthetjük: A földmunkálatok városunktól elkezdve egy mérföldre körülbelül június végéig készen lesznek. Az indóház gyorsan épül, s július végével fedél alá is jön, a raktár már azalatt van s a víztartó egészen elkészült. A nádas tere az indóház és vasut körül egy kis nyíl-világ, hol ember, állat, székér, ásó, kapa stb. oly élénk mozgásba jött, hogy e szokatlannul eleven képet szemlélve, már-már a vonat dübörgését véljük hallani s megerősült reménnyel tekintünk a megnyitásra kijelölt határidő, 1870 első napja elé.

— A hivatalos lap írja: Tudomásunkra esett, hogy az igazságügyminiszterium az országgyűlés elébe a bíróságokról szóló több törvényjavaslatot fog terjeszteti, melyek elsője a „bíróági hatalom gyakorlásáról” szólva, a bírósági szervezet alapelveit foglalja magában. Ezen alapelvek, a mennyire érteztülve vagyunk, a következők: Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elválasztatik; a bírákat az igazságügyminiszter ellenjegyzése mel-

lett a király nevezi ki; a bírák államfizesetést huznak, s a felelnek ingyen bíráskodnak; megállapított fizetésük le nem szállítható. A bírójelöltnek egyéb qualificatioja mellett legalább 26 évesnek kell lennie; a bíró semmi hivatalos és más nyilvános testületnek tagja nem lehet; nem lehet országos, sem közügyi képviselő, sem közhatósági tisztviselő, sem lapkiadó vagy szerkesztő; gyám csak akkor, ha erre a törvény kötelési; egy bíróságnál rokonok nem lehetnek bírák. Hivatalból a törvény által meghatározott eseteken kívül el nem mozdítható a bíró. A bírói nyugdíjazásról külön törvény intézkedik. E törvényen kívül egy másik szólam fog: az első folyamodású bíróságok szervezetéről s egy harmadik a bírói felelősségről, melyeket szintén közölni fogunk.

Nyilvános köszönet. Folyó hó 18-án a kolozsvári nögyelet javára, Rauchleitner Antal ur által, a redout teremben rendezett vizsgálati hangversenyen összes bevétel 139 frt. 50 kr. volt, mely összegből, 83 frt. 50 kr. költséget levonva, maradt a nögyelet javára 56 frt. Ez összegért a nögyelet, a szegények nevében hálás köszönetét nyújtja mind a hangverseny rendezőnek, mind a közreműködőeknek.

— Az oszlo kormánysszék tagjai közül eddig a következők vannak Pestre s pedig a keresk. ministeriumhoz rendelkez: Jakab Bogdán osztálytanácsosi, Bell Frigyes titkári, b. Apor Zoltán fogalmazói és Székely Gyula segéd-fogalmazói ranggal és fizetéssel.

— Közegészségi szempontból kell felszólalnunk az ellen, hogy temetőnkben a sírok mélységére néha oly kevés tekintet van. Megtörtént ugyan is, hogy a sírások alig egy néhány áso nyomnyira már nem rég oda helyezett koporsót találtak. Az éberebb figyelem éppen helyén volna.

— A kir. biztos úrnál múlt szombaton leginkább katonai méltóságok számára rendezett díszebéd volt.

— Kóczy István francia, német és magyar nyelv tanításra ajánkozik. Lakása óvár, rostla utca 201.

— Mint a „H. Ztg.” írja, N. Szebenben f. hó 15-én éjszakai fényt vettek észre.

— (Necrolog.) Szarvady Luiz, férjezett Siménfalvi Miklósné és Szarvady Pál magok, egy a távollevő hitves nő Mészáros Terézia, egyetlen egy gyermek Szarvady Berta s több távollevő rokonok nevében megkeseredett szívvel jeleink szerett bátyjok, illetőleg férj és apa, már csak néhai betházi Szarvady Antal, nyugalmazott császári kir. székely huszárszázados halálát. A sors megelégette szenvedésit s egy hirtelen szélhűtés folyó aprilis 15-én délutáni 4 óraker véget vetett kiszendedett életének.

— Az erd. gazd. egyesület általunk már említett közlönyének, az „Erdélyi Gazdá”-nak első száma f. hó 15-én megjelent. Változatos és gazdag tartalma szép jövőjéről kezesedik.

— Jókainé a pesti nemzeti színházról visszavonul irják méltán sajnálkozva az odavaló lapok.

— (Necrolog) Bacskádi Friderika a maga, valamint gyermekei: Vilma, Mór, Béla, Leona, Olivia; egy a távollevő testvérek, rokonok nevében fájó szívvel, sajnó kebellet jelenti, hogy hű férje, a szerető apa, jó testvér és rokon, kolozsmegyei alügyész Nagy Leopold, életének 53-ik, házasságuk 23-ik évében rövid ideig tartó, rohamosan lejáró tüdőlob következtében, folyó hó 16-án egy jobb életre szendertült. Béke a kiszendedett porokon!

Nemzeti színház.

Ápril 16-án „Szűköv,” kedves angol vigjáték, mely nem annyira correct drámai alkotásával, mint inkább a benne előforduló mulattató alakokkal hat. Sz. Mátrai Laura kedves Flowerden Flóra volt, egész játéknál mindvégig saloni elegancia ömlött el, kivált a bérhúhába rejtőzött művelt fiatal ember iránt fölébredt szerelme, és a társadalmi illem közti küzdelmet mesterileg hangsúlyozta. Kovács Gyula (Walker Vilmos) tapintattal játszott, s minden lépten nyomon sejteté, hogy tudományosan művelt s a nők iránti udvariasságban jártas saloni lappang az álruha alatt. Fejérvárné mint O'Leary Róza, Takács mint Mauser kapitány, Szilágyi mint Dimple Károly helyesen alakítottak. Különösen mulattató két alak volt Körösiné (Desperata) és Kassai (Solus Salamon).

Ápril 17-én „A nagyanya” dráma 5 felv. írták D. Ennery Adolf és Edmond Károly, ford. Szerdahelyi Kálmán. A czimzserp Fejérvárné kezében volt, melyről elég lesz annyit mondanunk, hogy ezt Fejérvárné legjobban sikerült szerepének tartjuk. Egyik unokáját Jeanne-t Sz. Mátrai Laura személyesíté, s pedig e kitűnő szerep úgy kedélyesen naiv, mint mely hatású drámai részeit szokott művészetrel emelvéni ki; különösen remekül sikerült azon jelenete, midőn éjjel, a hold fényénél fölfedezi, hogy nagyanyja a méregkeverőn, valamint a végjelenet: midőn nagyanyját elárulni nem akarván, maga issza a nővérének szánt mérget. A szép számu közönség öt és Kovács Gyulát, ki kitűnő Montbazon lovag vala, s a kinek nem tudjuk, drámai vagy vigjátéki tehetségét méltányoljuk-e inkább, többszörösen kitűnő zajos tapsal jutalmazá. Kovácsot mai kifogyhatlan finom humorra, mindenesetre a jelszó vigjátéki színészek közé emelé. Megemlítendőnek tartjuk még Takácsot (Massignac hg.) Prielle-t (Montmarcy Gaeton) és Kassait (Biasson).

Ápril 18-án „A geroisteini nbgn.” Szilágyiné e kiváló szerepét ma is szépen énekelte és sok tapsban részesült. A kancellárt Kassai adta. Az eddig látottakból e szerepe sikerült neki legjobban. Friez köztvét Szalai adta volna ha tudta volna, de ugy látszik, hogy az idő igen rövid volt a teljes betanulásra.

KÜLFÖLD.

A „Public“ szerint Madridba levelek érkeztek Quadalajarából és Cuencából, melyek elég határozottan jelzik, hogy a carlisták befejezték előkészületeiket, s megkezdni óhajtják a harcokat. A határokon felállított carlisták betörése f. hó 15-ke és 20-ka közt történnék meg, s a carlista sereg fejéül Martinez tábornok van kinevezve, ki régebben ezredes volt a francia znavoknál, s ki a krimi hádjáratban jó katonai névre tett szert. Hasonlót innak az „Indep. belge“-nek is Madridból. Ezen lap szerint már több apróbb carlista csapat mutatkozott Ó-Castilia határain. Guidad Realba lovasságot kelle küldeni, mert carlista mozgalom volt kitörőben; Baszk tartományban pedig több fegyveres állományt foglaltak le, melyek Xeresből jöttek s a carlista expedícióknak voltak szánva. Mindezen események csak előjátékai a komolyabb vállalkozásoknak, melyek még a hó folytán fognak bekövetkezni. Ezen expedíció határideje össze fog esni a katonai sorozás határidejével. Az északi tartománybeli lakosok annyira meg vannak győződve a közellevő harc felől, hogy San-Sebastian környékéről a nyaralókkal bíró háztulajdonosok minden ingó jószágot tovább szállították már, hogy azt így biztonságba hozzák a carlisták elől.

Madrid, apr. 16. a cortesek elvetették a halálbüntetés eltörlése iránti indítványt. Egy interpelláció folytán Prim azt állítja, hogy csakugyan léteznek carlista bandák a francia határon belül. A francia kormány úgy bánik velük, mint hajdan a szabadelvűekkel. A végrehajtó hatalomnak Franciaországhoz való viszonyai igen szívélyesek.

A francia törvényhozó-testület f. hó 13 ki ülésében, Garnier Pagésnek válaszolva, Niel tábornagy azt mondá, hogy a sereg létszáma sohasem menend többre 400,000 főnél béke időben; a félévi szolgálatra bevitt egyének a szemle után tüstént el fognak bocsáttatni. Carnot kifejté azon

módosítványt, mely azt kívánja, hogy a létszám leszállítása által kieszközölt megtakarítások a tanítók fizetései javítására szenteltesse. Niel kiemelé annak szükségét, hogy a császári testőrség, mint válogatott testület, fönntartassék.

Páris, april. 14. Napoleon herceg kirándulást fog tenni az adriai tengerre. A „Patrie“ megzafolja azon tervet, mely szerint a zsinat tartama alatt Austria és Oroszország Rómában vegyes megszálló hadtestet központosítanak.

A „France“ a Frére Orbán által tett javaslatot elfogadhatlannak tartja és állítja, hogy a ministertanács a terv szorgos megvizsgálása után valószínűleg ellenjavaslatot fog formulálni.

A „Publik“ megzafolja azon hírt, mintha Franciaország a választások befejezése után csapatait Rómából visszavonni szándékoznék.

A „Patrie“ jelenti: Frére Orban minister viszonyai a francia kormány irányában, a nézetkülönbség daczára kitűnök.

Legújabb.

Bécs, ápril 18. A mai „Wiener Ztg.“ egy cs. kéziratot hoz Taaffe grófhhoz, melylyel ez utóbbi honvédelmi miniszteri minőségében meghagyása mellett — miniszterelnökké neveztetett ki. A „W. Ztg.“ közli, hogy ezen kinevezést a függő politikai kérdéseknek az összes cabinet tagok által való beható megvitatása előzte meg, mi a cabinet tökéletes egyetértését eredményezte.

Brüssel, ápril 17. A kormány kinyilatkoztató a kamarában, hogy Franciaország sem javaslatot, sem közvetlen vagy közvetett célzást nem tett soha a Belgiummal való vám-egyesülésre.

Távirati tudósítás a bécsi borszeről.
Április 16-kán: 5%, Metaliques 100 frt 61.60. 5%, Nemzeti kölesön 100 frt 69.50. Kamat 61.50. 1860. Kölesön 101.—. Bankrészvény 725. Hitelintézet részvény 200 frt 287.—. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2, kr 124.05. Ezüst 121.75. Cs. királyi arany 5.84.

Tulajd. és felelős szerkesztő: **Sándor József**

HIVATALOS.

736 sz. elnök,
(199)

Hirdetmény.

A magy. kir. honvédség s illetőleg a közelebbi időszakokban felállítandó tanosztályok számára, egyelőre 3150 vaságy, ugyanannyi szalmazsák, szalmavánkos, nyári takaró, téli pokrócz, és 6300 darab lepedő szükségeltetvén, a honvédelmi miniszterum ezen ágyműveket magán vállalkozók útján szándékszik beszerezni.

A kijelölt szükséglet beszállítása, kivéve a téli pokróczokat, a honv. ministerium hivatali helyiségében naponta megtekinthető minta darabok szerint, f. évi július hó végéig mulhatatlanul végrehajtandó.

Téli pokróczokból ezen határidőre csak mintegy 800 db. szükséges, a többi szeptember végére lesz beszállítandó.

A vállalkozni kívánók ajánlataikat a honv. ministeriumhoz jövő május hó 15-ik napjáig tartoznak beadni s ugyanazon hó utolsó napjáig végválaszt nyernek.

Ezen vállalkozásnál is azon feltételek szolgálnak zsinormértékül, melyek a Budapesti hivatalos Közlöny folyó évi február 18 és 19-ik illetve 39 és 40-iki számban megjelent rubázati hirdetményben közzé tétettek.

Kelt Budán, 1869 ápril hó 15-én.

Sz. 32. 1869.

Pályázat.

A kolozsvári orvos-sebész királyi Tanintézetnél tirességbe jött elméleti orvostan tanszékére — a hóvá tartozik az életan, általános kör és gyógytan, gyógyszer- és gyógyirattan — a főmértésűgú vallás és közoktatás magyar királyi ministeriumnak idei 4002 szám alatt kelt felhatalmazása folytán pályázat nyitattik.

Az ezen tanszék után járó évi rendszeresített fizetés 945 ft.

Ezen tanszék tanára megbízatik egyszersmind a törvényszéki orvostan és tetszhaláltan (asphyxiologia) előadásával is, a miért rendszeresített évenkénti 315 firta jutalmaztatik.

A folyamodó orvos tudorok az illető tantárgyakban — különösen pedig az élettanban — szerzett szakismeretükről bizonyítványokkal kellően ellátott folyamodványaikat idei május hó végéig a nevezett tanintézet Igazgatóságához siessenek beadni.

Az orvos-sebész királyi Tanintézet Igazgatóságától.
Kolozsvárt, 1869. ápril. 10 dik napján.

Dr. Szabó József, igazgató.

1805. — 1869.

Kolozs megye kolozsi járásában keblezett Györgyfalva községében, az arányosított öszves koresmárlási jog folyó év április havá 24-én kezdődőleg **folyó hó 23-án reggeli 9 órakor**, a helyszínen Györgyfalván nyilvános árverezés útján egy évre haszonbérbe fog adatni.

Ns. Kolozs megye alsó ker. alispánjától. Moes, április 15-én 1869.

NEH HIVATALOS

Nagy Bazár

Kolozsvárt

czipész- és kalapos-művekből

1 darab gyermek-kalap, fekete 1 ft 20 kr.

2 ft 20 kr.

1 darab férfi-kalap, színes, filz 1 ft 20-tól 5 firtig.

1 darab gyermek szalmakalap, felszerelve 30 krtól 2 firtig.

1 darab férfi szalmakalap, 30 krtól, 3 firtig.

1 darab férfi Panamakalap 3 ft 20 krtól, 5 firtig.

1 pár gyermek félezcipő 60 kr.

1 „ „ czipő czuggal vagy előlfűzővel 1 ft 10—1 ft 90 krig.

1 „ „ nőczipő, brünell, czuggal 2 ft 80 kr.

1 „ „ előlfűzővel 3 ft.

1 „ „ lakkorral 3 ft 40 kr.

1 „ „ félmagas, finom, előlfűző 3 ft 80 kr.

1 „ „ egészmagas 4 ft 80 kr.

1 „ „ színes, előlfűző 3 ft 80—4 ft.

1 „ „ bőrből czuggal 3 ft.

1 „ „ egész finom, kesztyűbőrből 4 ft 50 kr.

1 „ „ bársony, előlfűző 3 ft 10 kr.

1 „ „ bőr, báranybőrrel bélelve 3 ft 60 kr.

1 „ „ női pongyola papucs 1 firtól 1 ft 45 krig.

1 pár férfi pongyola papucs 1 ft 10—1 ft 70 krig.

1 pár férfi czipő, chagrínbőr, egyes talppal 5 ft.

1 pár férfi czipő, chagrínbőr, kettős talppal 5 ft 50 kr.

1 pár férfi czipő, vikszosbőr, egyestalppal 5 ft.

1 pár férfi vikszosbőr, kettőstalppal 5 ft 50 kr.

1 pár férfi czipő, borjúbőr szegélyvel, egyestalppal 5 ft 50 kr.

1 pár férfi czipő, francia, lakkorral, egyestalppal 6 ft.

1 pár férfi czipő borjúbőr-glacé, francia legfinomabb lipsesei talp, rézszeg- és rézróffal 6 ft 60 kr.

1 pár gummi félezcipő gyermeknek 60—80 kr., hölgyeknek 1 ft., férfiaknak egész finom 2 ft.

Csapo Sándor

Stein János könyvkereskedésében kapható:

Törvénykezési munkák.

Az 1865-8-dik évi országgyűlési TÖRVÉNY-CZIKKEK II-dik füzeté 1868. XXVII—LVIII. 8-rét 1 frt 20 kr. Zsebkiadás 1 frt 40 kr. Ugyanennek 8-rétü teljes kiadása 2 frt — kr. Zsebkiadás 2 frt — kr. Csinos díszkötésben 2 frt 80 kr.

Polgári törvénykezési rendtartás. Betűrendes tárgymutatóval. 8-rét kiadás 1 frt — kr. 8-rét kiadás 60 kr. Zsebkiadás 80 és 60 kr.

Szeniczey G. az új polgári törvénykezési eljárást, és az erre vonatkozó irománypéldányok gyűjteményét magában foglaló segéd kézi könyv. Ára 1 frt 20 kr.

Községi kalauz, vezérkönyv magyar- és erdélyhoni községi bírák, előljárók és jegyzők használatára, felvilágosító és útbaigazító jegyzetekkel s gyakorlati irománypéldákkal ellátva. Irta Tóth Lajos, a legújabb törvények és rendeletek nyomán. Ára 4 frt.

Legújabb házi titkár, mindennemű családi s kereskedői levelek, a közéletben előforduló bármiféle iratok helyes szerkesztésére vezérlő szabályok, számos példával világosítva. Szerkesztette Farkas Elek a mostani törvényes viszonyokhoz alkalmazva. Ára 2 frt 60 kr.

Utasítás az Erdélyben felállított külön urbéri bíróságok számára, a bírtok szabályozási perek körüli eljárás tárgyában. Ára 32 kr.

! Czélszerű gazdasági és kerti-munkák !

GALGÓCZI K. Mezeigazda népszerű vezérkönyve, több gyakorlati földmivelők és gazdatisztek közremunkálásával, a magyar földmivelő nép számára. Ára 80 kr.

— **Az állattenyésztés czélszerű kézikönyve.** Ára 80 kr.

— **Kertészet kézikönyve,** tüzetes utasítás a konyha-kertészet, virágmivelés és gyümölcsöstenyésztés körében. 2-dik kiadás. Ára 80 kr.

KOVÁTS J. Kalauz a gyümölcsfa-ültetés és nyelés körül. Ára 1 frt.

SZONTÁGH G. A szenvedelmes dinnyész, utmutatás okszerű dinnyetermesztésre, a dinnyetermesztésben történt új tapasztalatokkal meg bővítette Galgóczy Károly. Ára 80 kr.

ÜGYES MARI, a kis konyhakertésznő, alapos oktatás a zöldségtermesztésben; Metzger után—István bácsi. Ára 50 kr.

WUKASINOVIC A. Az eperfa és selyemtenyésztés gyakorlati népszerű szabályai, függelékkel a gyümölcsfa- és méhtenyésztésről. 80 kr.

GÖNCZY P. Oktatás a gyümölcs- és eperfa tenyésztésben. Ára 30 kr.

GULÁCSY J. Népszerű utmutatás az okszerű dohánytermesztésre, ábrákkal. Ára 1 frt 40 kr.

KIS JÁNOS. Népszerű méhészkönyve. Ára 1 frt 40 kr.

DELY M. és DELY J. Gyakorlati s elméleti sertés tenyésztés, a magyar gazdaközönség használatára. Ára 50 kr.

Wredow's. Gartenfreund, Anleitung zur Erziehung und Behandlung der Gewächse u. Gemüse, Obst u. Blumen-Gärten, in Wohnzimmern, Gewächshäusern u. Mistbeeten. 11-te Aufl. 4 fl.

Schmidlin, die Bürgerliche Gartenkunst, praktische Anleitung zur zweckmässigsten Anlage, Eintheilung u. Bestellung der Haus- und Wirthschafts-Gärten. 3-te Aufl. 4 fl.

Schmidt, der Kleine Hausgärtner, Kurze, Anleitung, Blumen und Zierpflanzen in kleinen Gärten und Zimmern zu ziehen. 1 fl. 80 xr.

Neubert, Schlüssel zur Bildenden Gartenkunst, eine Anleitung zur Anlegung oder Verschönerung von Gärten, verschiedener grösse, mit 32 Colonirte Kupfertafeln. 3 fl.

Leszállított áru Naptárak 1869-re

Kolozsvári Nagy Naptár 1869-re

teljes tisztí névtárral, 80 kr helyett **csak 40 kr.**

Falusi gazda Naptára 1869-dik

évre, a földmivelés, kertipar és gazdaság évi közlönye, hasznos jegyzetekkel, földbírtokosok és kertészgazdák számára, 80 kr helyett **csak 50 kr.**

Istvánbácsi Naptára 1869-re

hasznos házi jegyzetekkel, családok, gazdasszonyok, iparosok és földmivelőknek. 50 kr helyett **csak 30 kr.**

Protestáns képes Naptár 1869-re

teljes egyházi és tanodai tisztí névtárral, 50 kr helyett **csak 30 kr.**

Jäger, die Ziergehölze der Gärten und Parkanlagen, Beschreibung, Kultur u. Verwendung aller näher bekannten Holzpflanzen und ihrer Abarten, welche in unseren Ländern u. Freien gezogen werden können. 7 fl.

Sajtó alatt van s még ez év folytán

megjelenik:

MAGYAR-ROMÁN ZSEBSZÓTÁR.

Tanodai és magán használatra

írta

BARITIU OCTÁV,

gymnasialis tanár Naszodón.

178 2-2

Ügynökség.

Két nevezetes külföldi bor-czég (champaigne, bordeauxi, Rajna-, Mosel-sat. borok, szeszek és liqueurök) bécsi vezérügynöksége az itteni piacon egy ügyes és becsületes allgynököt keres. Ajánlatok bizonyítványokkal együtt elfogadtnak „U. G. 500“ czím alatt Haasenstein és Vogler által Bécsben.

(6-6)

hogy friss

vetemény, takarmány- fű- és virág-magvaim

megérkeztek és azoktól árjegyzékek kereskedésében kaphatók.

KARVÁZY GYULA.

(116)

Bátorkodom a t. cz. közönségnek tudtára adni,